

ANTONI LANGE

VLÁDCA ČASU

FANTASTICKÉ POVIEDKY

EUROPA

ANTONI LANGE

Zväzok 6

VLÁDCA ČASU

FANTASTICKÉ POVIEDKY

EUROPA

Antoni Lange: Vládca času – Fantastické poviedky

Preklad a doslov © Tomáš Horváth 2012

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabc 2012 bee&honey

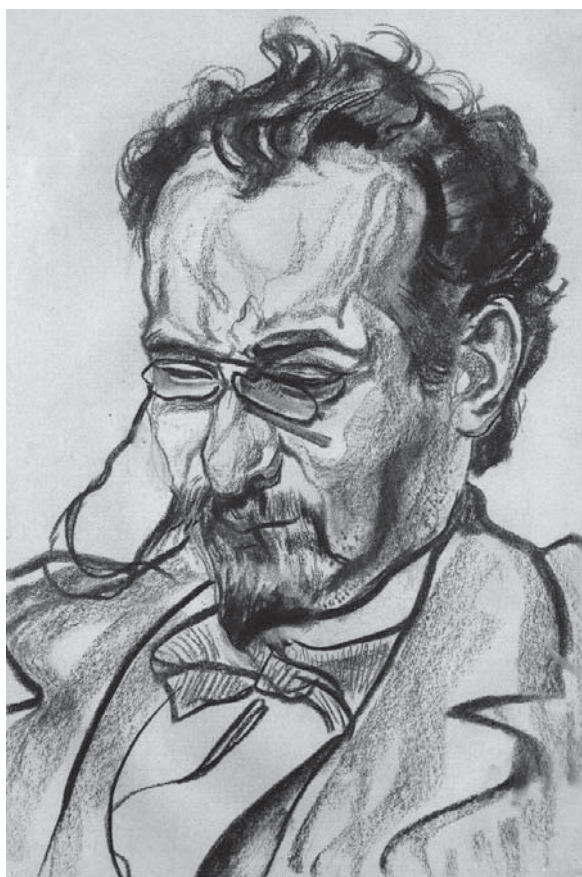
Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2012

Ako šiesty zväzok edície Renfield vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2012

Prvé slovenské vydanie

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-89111-88-6

Andy Savage

BABIČKA

Prvá polovica októbra bola v tom roku taká teplá, že v našej záhrade takmer všetky stromy – jablone, višne, gaštany, baza – zažiarili od južnej strany, vystavenej intenzívnejšiemu pôsobeniu slnka, drobnými lístkami sviežej, živej, jagavo zelenej farby a pokryli sa novým, mladistvým bielorúžovým kvetom. Ešte raz rozkvitli poniklec, konvalinky, primulky a nezábudky a v pavilóne vtákov bolo počuť – akoby bola jar – gagotanie husí, kotkodákanie sliepok a kvákanie kačíc, oklamáných teplom októbrových lúčov, ktoré v nich akoby nanovo prebúdzalo jarné milostné túžby.

Pozorovali sme tie zázraky, rozrušení tým zvláštnym úkazom, a ani nás tak neudivovali naše vlastné letné odevy, ktoré sme nosili v tomto čase, ako skôr tá nová jar, to znovuzrodenie rastlinného sveta, to kvitnutie mladých kvietkov v októbri. Ten pohľad nás tak fascinoval, že sme celkom zmĺkli a len moja žena, osoba vždy duchaprítomná, bdela aj nad inou kategóriou javov: pohľad jej utkvieval skôr na verande nášho domu než na zázrakoch prírody a v jednu chvíľu povedala:

– Nech sa páči, čierna káva!

Nuž a tak, poslúchnuc tento hlas, automaticky sme sa pohli k verande, kde už Roch rozostavoval na stolíkoch šálky s lyžičkami na popoludňajšiu čiernu kávu. Náš sused pán Feliks, ktorý sa vyžíval v politických narážkach, vtedy povedal:

– To všetko je robota kniežaťa Svätopluka-Mírskeho. Kalendár poprevracal hore nohami, z jesene spravil jar a z toho veru, božechráň, napokon vyjde nejaká žalostná ústava!

Usadili sme sa na verande okolo niekoľkých stolíkov a moja manželka s pani Alžbetou porozlievali kávu do šálok.

Jedna z dám, už trošku *frisait la quarantaine*, melancholicky hľadela na bielu penu, ktorá sa na káve vytvárala z rozpúšťajúceho sa cukru, a povedala, akoby sama pre seba:

– Keby sa v ľudskom živote mohla aspoň na chvíľočku zopakovať takáto pestrá jar!

No pani Emília, osoba viac-menej v rovnakých rokoch, protestovala:

– No, ale nielen z jednej strany ako na tých jablonkách! Taká troška mi nestačí! Chcela by som omladnúť úplne, a to naraz, z dneška na zajtrajšok – a celkom! Včera šesťdesiat krížikov, a zajtra dvadsať – nie, osemnásť!

– Čo len tým ženám nepríde do hlavy, – povedal manžel pani Emílie. – To by predsa narúšalo logiku a ekonómiu prírody!

– A čo ma po dákejšej logike prírody...

– Povedz, že po logike ako takej... – odvetil so smiechom Emíliin manžel, už zvyknutý na fantazírovanie svojej drahej polovičky.

– Ved' je to pravda!

– Stojím na strane pani Emílie, – poznamenal doktor M., ktorý k nám občas prichádzal zo susedného mesta na whist. – Samozrejme, nejde mi tu o boj s logikou...

– Chvalabohu! – zvolal jeden z pánov. – Milý pán doktor, si síce znamenitý lekár, avšak tiež máš rád excentrické záležitosti a v stredoveku by bol z teba určite slávny čarodejník.

– To by som si veľmi želal. Mojmým snom by bolo to isté, na čom pracovali alchymisti: elixír mladosti! Určite si vypočujem tú istú námietku, že to nie je v súlade s ekonómiou prírody. Na to však odpoviem: vari poznáme v úplnosti logiku a ekonómiu prírody, jej zámery, jej podstatu, jej možnosti? Každodenná skúsenosť nás zaiste učí, že človek viac-menej medzi šesťdesiatym až osemdesiatym rokom života umiera ako starček, nezdá sa mi však, že by to bola *conditio sine qua non*. Spôsoby, akými sa rodíme, umierame a regenerujeme, by mohli byť rôzne. Možno existujú planéty, na ktorých ľudská bytosť počas svojho života pretrváva v dlhoročnej mladosti a zhasne na vrchole s úsmevom a vo víre rozkoše. Možno jestvujú svety, v ktorých človek, keď dospeje do určitého veku, znovu omladne, ako to vidáme pri rastlinách. A tu na Zemi človek nemusel vždy zomierať tak zavčasu, ako to vidíme dnes – a nie nevyhnutne v takom zúboženom stave

a v chorobách, ako je to dnes. Prastaré príbehy nám hovoria o ľuďoch, ktorí žili niekoľko stovák rokov, obklopení pravnukmi a praprnukmi.

Na ostrovoch Polynézie jestvuje veľmi pekná legenda o pôvode smrti. Za dávnych čias ľudia vôbec neumierali, ale keď dosiahli vek päťdesiat rokov, opäť získali mladosť a znovu sa vyvíjali až do konca a opäť omladli *ad infinitum*. Nuž a tak sa raz stalo, že istá žena, ktorá takto omladla, chcela sa zvíťat' so svojím synom. Ten jej však riekol:

– Ty nie si moja matka. Moja matka bola predsa šedivá, úctyhodná starenka, a ty si mladé dievča.

Vtedy oná nespoznaná matka v žalosti zvolala:

– Ach bože, kiež by som radšej bola stará ako predtým, než aby ma nespoznal môj vlastný syn!

Boh ju okamžite vyslyšal – a opäť z nej bola starena tak ako predtým a syn jej plný radosti bozkával ruky a nohy. A od toho času ľudia prestali podliehať znovuzrodeniu a začali zomierať.

– Ach bože, aká škoda! – vzdychla mimovoľne pani Emília, hľadiac na záhradu obsypanú kvetmi.

– Vskutku, dalo by sa povedať, že tentoraz sa materská láska zle vyplatila celému ľudstvu. Zdá sa však, že nie všetci jednotlivci tejto kliatbe podľahli. U niektorých osôb to totiž býva tak, že vo veľmi neskorom veku úplne omladnú. Nemožno vysvetliť za akých podmienok toto znovuzrodenie nastáva, keďže medicína síce takéto prípady starostlivo zaznamenáva, no doposiaľ ich pozná len neveľa a nevie o nich povedať nič určité. Jednoducho tento fakt len konštatuje a poznačí si jeho symptómy. Prihodilo sa mi, že akurát ja som sa stal svedkom jedného z týchto – u ľudí nesmierne zriedkavých – fenoménov, a tiež som ho aj podrobne opísal v almanachu Parížskej akadémie. Navyše som svoju štúdiu sprevádzal aj fotografiami a príležitostne vám ich aj ukážem. Za svojich mladých rokov som ako študent druhého ročníka medicíny býval u Stan-kiewiczovcov v Podobłoczi v okolí Płocka. Priatelil som sa tam s Jánom Kowalským, ktorý býval v susedstve. Bol

zamilovaný do slečny Zofie Stankiewiczovej, svojej dnešnej manželky, a ja som bol zasa zaľúbený do jeho sestry, no neoženil som sa s ňou, pretože som prejavil voči Jadwige tú najneobyčajnejšiu *inconstance*. Nepochybne sa Jadwiga oprávnene urazila, ale stál som zoči-voči takému výnimočnému *coup de foudre*, že sa cítim byť úplne nevinný. Nebudem tu opisovať stankiewiczovský dom, keďže momentálne pre mňa jestvovala iba jediná osoba, a konkrétne staršia pani, babka majiteľa Podobłocza, ktorú všetci volali „babička“, hoci v skutočnosti bola prababkou. Mala deväťdesiatjeden rokov, to jest trinásť krát sedem. Zdôrazňujem to, pretože na tomto mieste musím pripomenúť, že ľudský organizmus sa každých sedem rokov v úplnosti obnovuje: všetky jeho bunky sa znovuzrodia ako nové rastliny. Samozrejme, čím vyšší vek, tým viac sa mení charakter buniek. U ženy sú najkrajšie roky tri krát sedem, štyri krát sedem, päť krát sedem, t. j. dvadsaťjeden, dvadsaťosem a tridsaťpäť rokov. Potom nasleduje akoby spiatočný vývoj: mikróby, ničiace organizmus, sa rozmnožujú na úkor užitočných mikróbov. Samozrejme, vek 13×7 je taký vysoký, že o akejsi reálnej obnove nemôže byť ani reči; je to však istý konkrétny komplex organizmov taký blízky smrti, že už len vďaka nemu sa môže stať veľmi vhodným na zmŕtvychvstanie.

Hranica smrti a života pre nás je a celkom iste aj naveky zostane tajomstvom. Tu však stojíme zoči-voči faktu skutočného zmŕtvychvstania, ktoré sa objavilo ešte skôr, než smrť dokonala svoje dielo.

Nepredbiehajme však udalosti. Koncom roka 1890 som pricestoval spolu s Jankom na vianočné prázdniny do Podobłocza, kde som odrazu narazil na priamo neslýchanú lekársku štúdiu a vzápätí ma čakalo nemenej neslýchané dobrodružstvo. Akurát keď som dorazil do Podobłocza, doktor Korynthius, môj predchodca v Zatoczyne, tu sedel už dva dni a staral sa o chorú babičku. Keď ma starček uvidel, veľmi sa potešil, keďže pomoc sa mu nesmierne hodila, napriek tomu, že som bol len začínajúci lekár.

Bol to tragický okamih – všetci očakávali katastrofu. Babička bola smrteľne chorá; celé hodiny ležala v umelom spánku a bezvedomí, v úplnej strnulosti, z ktorej sa budila v kŕčoch. Doktor Korynthius nebol schopný určiť, o akú chorobu ide: spočiatku tvrdil, že je to katótonia, avšak opätovné epileptické pacientkine záchvaty takémuto predpokladu odporovali. Bol to už tretí deň odvtedy, čo si babička musela ľahnúť do postele; a neustále jej bolo raz akoby horšie, raz zasa lepšie: vôbec to bol akýsi čudne neurčitý stav a nebolo možné označiť konkrétny orgán, v ktorom sa koncentruje energia choroby. V jednej chvíli sa zdalo, že je to srdce, inokedy zasa pľúca, potom že je zasa napadnutá bránica, keď tu na druhý deň to bola strašná bolesť d'asien alebo hlavy, alebo nás zasia zmatla bolesť očnému nervu.

Starý pán doktor sa ma chvíľkami nepokojne pýtal:

– No čo si o tom myslíte, pán kolega? Babička nebola nikdy v živote chorá. Priam stelesňovala zdravie, silu, duševnú rovnováhu, ten psychický pokoj, ktorý vládne nad telom. A tu zrazu...

Pravdu povediac, nemyslel som si o tom nič. Pretože som sa v tých časoch zaoberal tajomstvom smrti, pozorne som bádala prejavy umierania, keďže som, samozrejme, neočakával nič iné, než definitívny rozklad tohto ľudského jedinca.

Napokon, babička – napriek tomu, že bola taká chorá – sa len málo zmenila v tvári a spod belasej prikrývky vykúkala na vankúšoch jej sympatická tvár, ktorá si do posledných chvíľ zachovávala absolútnu čistotu a šľachetnosť svojich čŕt, hoci líca mala zvráskavené. Básnik by to vyjadril tak, že si uchovala nezastreté stopy niekdajšej krásy. Takto sa však nevyjadrím, keďže nad babičkinou posteľou visel na stene jej portrét z čias, keď mala devätnásť rokov, zarámovaný do starožitného okrúhleho rámu: bol to portrét krásnej panny v oblečení z obdobia Varšavského kniežatstva. Neznámy, avšak dobrý maliar zobrazil bystrý pohľad jej tmavomodrých očí, živý a prenikavý; ústa ako višne, zakliate do očarujúceho úsmevu, a husté zlaté vlasy

– zlaté v doslovnom význame toho slova, bledozlaté vlasy zopnuté v kaderiach.

Z toho obrazu na mňa hľadel nadpozemský jav, čudesná snová vidina, ktorá istý okamih zotrvala na zemi a potom naveky pominula. Avšak ten obraz a predstava tej bytosti ako živej v sebe mali niečo dojímavé. Dnes bola babička takmer bezzubá, hlavu jej pokrývali chumáčiky krátkych sivých vlasov, spolu vyhasnuté oči hľadeli na svet síce dobrácky, ale akoby rezignovane čakali na rozsudok osudu. Len úsmev zostal stále milý a sladký, hoci nie rovnaký ako na portréte: tam to bol úsmev nádeje, tu zasa lúčenia. Babička bola drobného vzrastu, držala sa vždy vystretá, keďže životných síl mala nadostač – len pred niekoľkými rokmi prestala jazdiť na koni, v čom bola ozajstnou majsterkou.

Nikdy nebola chorá, možno kedysi v detstve – a tak nečudo, že choroba vyvolala v jej okolí všeobecný úľak, obzvlášť, keď babičku mali všetci veľmi radi.

Prvým symptómom choroby bola takmer dvanásťhodinová strata vedomia: nebol som vtedy ešte v Podoblozci a viem o tom od doktora Korynthiusa. Lekár pricestoval nejaké tri hodiny potom, ako pacientka omdlela, a hoci aplikoval všetky prostriedky, odporúčané na takéto prípady, nevedel chorej nijako pomôcť. Až po istom čase sa chorá sama prebrala: bola úplne pri vedomí, len mala dosť vysokú horúčku.

– Zdraví ma smrčka, – hovorila položartom. – Lebo už predsa dávno nadišiel môj čas.

Lekár ju všemožne utešoval, hoci sám neveril v šťastný koniec tohto prípadu. Na druhý deň chorá upadla na niekoľko hodín do istého druhu epileptického záchvatu, ten ju strašne vyčerpal, takže nasledujúcich takmer dvadsaťštyri hodín strávila ponorená do hlbokého a zvláštne pokojného spánku, ale prebudila sa hojne zaliata potom.

Práve v tom čase som s Jankom pricestoval do Podoblozca a lekár ma zavolať na konzultáciu, na čo som, samozrejme, bol ako mladý lekár neobyčajne hrdý. Lekár doposiaľ nedokázal určiť, o akú chorobu v tomto prípade

ide, a ja som zasa napínal všetky svoje ešte veľmi začiatočnícke vedomosti, aby som si pripomenul nejaký podobný úkaz – avšak nič také som doposiaľ ešte nevidel.

Bdel som pri babičke po celú noc. Spala ťažkým kamenným spánkom, ale v tom ťažkom spánku sa chvíľkami chvel čudsný nepokoj. V skutočnosti sa to nedalo nazvať nepokojom: áno, ten stav bol skôr príjemný. Z času na čas spievala zo sna akýmsi zmeneným, zvučným hlasom dáke staré zabudnuté piesne, a potom zasa vybuchla do obrovského smiechu. Nebol to však smiech babičky, ktorá má vyše deväťdesiat rokov: práve naopak, bol to smiech ženy v najlepších rokoch, zdravej, silnej a energetickej. Z čela sa jej v prúdoch lial pot.

Okolo šiestej ráno prišiel lekár a ja som si zasa na chvíľu ľahol spať. O jedenástej som k nej opäť prišiel. Babička bola pri vedomí: v posteli neležala, ale sedela a hneď ako som vstúpil, povedala mi napoly so smútkom, napoly s údivom:

– Miško, povedz mi, čo sa to so mnou deje? Ničomu nerozumiem a Korynthius nič nevie. Aha!

Nato si vyhrnula rukávy na bielej pyžame a ukázala mi rameno: žlté, povädnuté, zvráskavené. Nuž a miestami na tom ramene vystupovali biele škvrny ako slonovinová kosť, tvrdej konzistencie – až takej, že sme sa obávali akéhosi všeobecného skostnatenia či stvrdnutia organizmu.

Treba zdôrazniť, že v ten deň sa chorá necítila práve najhoršie; naopak, značne zosilnela a mala celkom dobrý apetít.

Na druhý deň sa biele škvrny ukázali na čele, na chrbte, na nohách a vôbec po celom tele; avšak všetky vlasy jej povypadávali z hlavy a na ich mieste rašilo drobné belasé páperie a pritom – *mirabile dictu* – sa jej v d'asnách ukázalo zopár nových bielych zubov ako u malého diet'at'a. Zmenám podľahli aj hlasivky: babička už teraz nehovorila trasľavým hlasom starej ženy – naopak, z úst jej vychádzal plechový zvuk, hlboký soprán, mladý a melodický.

Pretože sme sa v tých časoch spolu s Jankom venovali amatérskemu fotografovaniu a doviezli sme si aj fotoaparáty,

nezabedbal som tento prípad ani v tomto ohľade a každých pár hodín som robil fotografie, ktoré som neskôr poslal Parížskej akadémii.

Nuž a o niekoľko dní zvráskavená zažltnutá koža zmizla úplne a celé babičkino telo nadobudlo bielu farbu slonovinej kosti – tú farbu, ktorú malo po sebe predtým roztrúsenú iba v jednotlivých škvrnách. Jedným slovom, celé telo sa vyhladilo, nebolo však stuhnuté a strnulé, ako sme očakávali – naopak, odrazu sa stalo vláčnym, elastickým a silným a šľachy malo nesmierne pružné. Tvár i čelo sa vyhladili a nadobudli alabastrovú bielu. Dodávam, že už v ten deň začala cez tú alabastrovú bielobu presvitať živá červenorúčokastá farba a pulz začínal byť nevšedne a harmonicky rýchly. Zuby takmer všetky vyrástli nanovo, biele, v tvare podlhovastých perál; pery zasa nadobudli malinovo červenú farbu a ich hubovitý charakter sa celkom stratil: boli to pery mladej osoby. Biele páperie na hlave sa v priebehu niekoľkých dní rozvinulo do bujných zlatistých vlasov s ťa z hodvábu a v očiach sa odrazu zablysol živý lesk a oheň, plný radosti a úsmevu, prenikavý a hlboký.

Slovom, stáli sme zoči-voči nepochopiteľnému fenoménu a pomaly sa v nás prebúdzalo poznanie, hoci sme neboli schopní určiť jeho podstatu. Nie, choroba našej babičky, to nebola smrť: bolo to znovuzrodenie, bolo to zmŕtvychvstanie. Bolo to úplné pretvorenie buniek organizmu, ktorý prešiel trinástimi cyklami po siedmich rokoch a v ktorom vďaka zvláštnej zhode okolností životodarné mikróby zneškodnili celú zlovoľnú moc tridsiatich siedmich miliárd choroboplodných a smrtonosných mikróbov – skrátka, celú tú pasívnu slabosť, ktorá v našom organizme spôsobuje zuboženosť a chorobu, nazývanú staroba. Jednoducho povedané, choroba našej babičky sa volala nová mladosť, nový život.

Babičkina choroba teraz postupovala *crescendo*, ako zázračný fenomén. Po niekoľkých týždňoch, presne na Božie narodenie sa priamo pred našimi očami babička, ktorá mala deväťdesiatjeden rok, premenila na mladú

očarujúcu devätnásťročnú slečnu – takú, ktorej portrét z roku 1818 visel nad jej posteľou.

Vďaka tejto tajuplnej, dosiaľ nevysvetlenej premene organickej hmoty (naozaj iba organickej? – mne sa zdá, že hlavným činiteľom tu bola psychika, skrytá energia babičkinej duše, duše krásnej, čistej, harmonickej, vládnucej práve nad telom, ktoré samostatne formovala) – nepochybne vďaka tomuto zázraku babička prestala existovať.

To znamená: prestala existovať ako babička, hoci ňou v skutočnosti naďalej bola, a namiesto nej sa zjavila nová či obnovená bytosť, ktorá bola sama sebe matkou či dcérou – krásna panna, slečna Klementína, ktorá mala teraz telesne devätnásť rokov, ale ktorej duch si uchoval všetku múdrosť a skúsenosti tých uplynulých takmer sto rokov života: isteže, bol ešte navyše podnietený tou novou jarou a čerstvou obrodou.

Treba poznamenať, že ani my, ani samotná babička sme okamžite dobre nepochopili túto jej novú situáciu vo svete.

Predovšetkým babička dočasne stratila pojem o čase a dochádzalo u nej k simultánnemu miešaniu dvoch javov. Chvilkami sa cítila ako prababka celej fúry osôb, ktoré žijú v Podobłoczi, a potom sa jej zasa zdalo, že reálne je tou devätnásťročnou slečnou Klementínou zo starého portrétu a že je práve rok 1818.

– Miško, – vravela mi, – vyzved' sa, či bude dnes v divadle maškarný ples, lebo pán Stanisław Okraszewski akurát napísal krásnu báseň, ktorou ma prosí o tanec *anglais*. Ach, tá báseň je taká nežná a romantická, až sa mi slzy tisnú do očí. Pán Stanisław je v súčasnosti určite najväčším básnikom, fešný mládenec a udatný dôstojník... Prečo Zuzka ešte stále nejde? Poslala som ju k slečne de Latour po šaty na dnešný večer...

A odrazu sa rozosmiala úprimným zvonivým dievčenským smiechom.

– Ha, ha! Aká ilúzia! Veď to je predsa minulosť, ktorá už dávno uplynula. Všetko sa mi poplietlo! To je teda zábavné! A aký rok vlastne máme teraz?

– 189...

– Drahý bože, ako len ten čas letí... Veď ja mám predsa osemdesiat rokov...

Len v zátvorke tu dodávam, že babička sa nikdy nechcela priznať k svojmu veku a za nič na svete nikdy nešla nad cifru osemdesiat.

– Osemdesiat rokov, a ja zatiaľ cítim, že som práve taká mladá ako Zoška alebo Natálka. Veď je to predsa zázrak! Nevyznám sa v tom. Takže som sa znovu narodila, nanovo som začala svoj život! Aká zvláštna choroba... Stáva sa to často? Ach, aká rozkoš!

Takto štebotala a ja som na ňu hľadel s nepochopiteľným nadšením. Ešte nikdy som nevidel také opojenie životom, taký výbuch radosti ako v tej zmŕtvychvstanej a znovuzrodenej osobe, sviežej ako rozkvitnutá ruža spojená s ľaliou.

– Babička, – povedal som, – znovuzrodila si sa ako Fénix. A môžem smelo povedať (takto som hovoril ďalej, hoci možno nie presne týmito slovami), že to zmŕtvychvstanie je mojím dielom.

– Budem ti vďačná až do konca života, ale prosím ťa, nevolaj ma babička, lebo je to akési nevhodné, takto titulovať mladú slečnu...

– Tak teda: slečna Klementína.

– Tak, tak, – riekla s očarujúcim úsmevom, plným zvláštnej koketérie, a keď na mňa chvíľu veľmi pozorne a uprene pozerala, dodala:

– Ach, ako sa len ponášaš na pána Stanisława Okraszewského, ktorý bol do mňa zamilovaný v roku 1818.

– Som pripravený nasledovať pána Stanisława čo najhorlivejšie a budem vás milovať rovnako ako on, – zvolal som mimovoľne, ale tak úprimne a s takým presvedčením, až som odrazu v sebe pocítil novú a nečakanú pravdu: miloval som tú zmŕtvychvstanú ženu, miloval som samotné jej zmŕtvychvstanie.

– Ach, aké to bude krásne! – zatlieskala babička a potom s komickými rozpakmi povedala: – Dobre, ale čo na to povie

moja vnučka Helenka, a čo na to povedia jej dcéry Zoška a Natálka?

– Nikto na to nemôže nič povedať. – A hneď som si spomenul na niečo z cestopisu z Austrálie, ktorý som čítal ešte na gymnáziu, a tak som dodal:

– Na Polynézskych ostrovoch, keď muž počas sobášneho obradu prisahá vernosť žene, deklamuje takúto formulku: “Ja som smrteľný, ty si nesmrteľná.” A ktože je už nesmrteľnejší než ty, babička... teda slečna Klementína!

– Pekne si to povedal. Úplne tak, ako by to povedal pán Stanislaw. Naozaj som nesmrteľná? Nikdy neumriem? Nikdy?

– Myslím si, že nie... Verím tomu.

– Ach môj bože, za čo sa mi dostalo takej milosti? Sama netuším, – hovorila ďalej, klopiac zraky, – sama neviem, či smiem vysloviť to, čo chcem vyriečiť...

– Máte výnimočné postavenie, výnimočné privilégia na tejto zemi. Len smelo vravte.

– Poviem ti, Miško môj, že nikdy moje srdce nehorelo tak vášnivo ako dnes... Milujem ťa, ako som ešte nikdy nikoho nemilovala... Keby som mala v skutočnosti naozaj devätnásť rokov, neslušalo by sa mi takto hovoriť, ale ty predsa vieš, že ja mám okolo... no, veď na tom nezáleží. Tebe vďačím za všetko, lebo moja mladosť, môj život sú tvojím dielom...

V tomto duchu sme s babičkou viedli rozhovor a ten takmer nadprirodzený fenomén ma natoľko očaril, že som zabudol na všetko na svete. A keď jedného večera do Podoblocza pricestoval Janek so svojou sestrou Jadwigou, cítil som, že sa v mojom živote udialo niečo tragické – a nie ani natoľko v mojom ako skôr v živote Jadwigy.

Nie, Jankovu sestru som už nemiloval. Akiste bolo z mojej strany zlé a nepekné, že som ju zradil a opustil, ale vari by ma neoslobodil každý súd, každá porota?

Klementína, to nadpozemské stvorenie, ovládla moju dušu. Jej premena bola zázrak, rovnako ako aj ona samotná bola zázrakom: akože som nemal podľahnúť tej vyššej

moci? V Jadwiginých očiach som čítal nemú výčitku, ale moje mlčanie jej dalo znať, že medzi nami sa všetko skončilo. Svojím spôsobom som Jadwigu úprimne ľutoval, avšak ten úder bol taký neočakávaný, že by si tu neporadil nikto.

Moja láska ku Klementíne však rástla zo dňa na deň; aj ona samotná sa rozvíjala, kvitla, dozrievala, žiarila, aby žala obdiv. Zbožštená, nesmrteľná ľudská bytosť.

Obzvlášť príťažlivo vyzerala v silvestrovskú noc. V Podobloczi sa konal veľký bál, pretože chýr o zázračnej babičkinej metamorfóze sa rozniesol naširoko-nad'aleko, a tak sa aj hostí zišlo u nás veľmi veľa.

Samozrejme, Klementína bola kráľovnou bálu. Nikto netancoval s takým pôvabom valčík, oberek či mazúrku ako ona. Z nikoho nevyžarovalo také nevšedné čaro, ani nikto natoľko neohuroval svojim vtipom či garderóbou.

Jej lesknúce sa oko, ružovkasté pery, jej zlatisté vlasy, jej štíhla a elegantná postava, všetko to sa v tú postriebrenú zimnú noc zdalo byť akoby zjavením zo sna noci svätôjánskej. A ona, ona ma milovala – a ja som bol šťastný, bezmedzne šťastný. Otvorene mi povedala, že vtedy v roku 1818 bola veľmi hlúpa (*Ah, si jeunesse savait*) a že až neskôr všeličo pochopila (*si vieillese pouvait*) a tento výnimočný stav dosiahla práve ona.

Prezradím vám teda, že sme sa potajomky zasnúbili, o čom nik nevedel. Len Jadwiga, vedená inštinktom, uhádla naše tajomstvo. Bol som šťastný a neopúšťal som Podoblocze, hoci som sa mal vrátiť do Varšavy. Čakal som však na príležitosť, aby som odcestoval do mesta spoločne s Klementínou a aby som sa s ňou mohol oženiť.

A napriek tomu sme sa oneskorili.

Takmer mesiac sme boli v nebi, v nebi zázrakov a snov. Nešťastie však číha na každom kroku: dvadsiateho januára po návrate z klziska Klementína – plná dobrej nálady a veselá – zasadla k olovrantu. Ten zázračný návrat do života a mladosti, samozrejme, spôsobil, že babička žila v stave neobyčajného rozrušenia. Ako lekár som mal predvídať, že nadmerná expanzia životnej energie môže viesť k neblahým

osudným následkom. Žiaľbohu, bol som zaslepený a bezhlavý.

Práve v ten večer Klementína uprostred toho najveselšieho rozhovoru odrazu sklonila hlavu a nečakane zamĺkla.

Ach, aká hrôza – zamĺkla naveky! Keď som sa k nej priblížil, aby som jej vyšetril pulz, spoznal som strašnú pravdu. Klementína zomrela na infarkt, umrela z nadmiery života a radosti.

Nebudem už hovoriť o svojom zúfalstve. Znovuzrodenie babičky bol síce zázračný, avšak nie trvalý výstrelok prírody – lúč slnka, vychádzajúci z hrobu. Azda obaja, pretože sme si necenili a neuctili tento prejav božej sily tak, ako mu to prináleží, nesprávne sme ho nadužili a boli sme sa za to potrestaní. Jesenné kvety rýchlo pominú...

VLÁDCA ČASU

Vo štvrtok sa profesor Ján Kanty Szelest vrátil domov už okolo jednej, aby si popoludní odpočinul, keď mu vrátnik podal do rúk list a malý balíček, ktorý priniesol postilión. Rovnako list, ako aj balík mal pečiatku z Indie a poslal ho Symfaron Larysz.

Larysz bol známy vedec, ktorý sa pred vyše rokom vybral do Indie skúmať psychofyzické ustrojenie brahmanov, ako aj ďalšie záležitosti späté s touto témou.

Larysza vo vedeckom svete poznali predovšetkým ako vynálezcu nového mikroskopu, zvaného metamikroskop. Aj ten najdokonalejší mikroskop nezväčšuje predmety viac než tisícpäťsto až dvetisíc ráz. Teliesko s rozmermi 0,0001 milimetra v ňom nadobúda veľkosť 0,15 až 0,2 mm.

Laryszov metamikroskop bol však tak zostrojený, že s pomocou celého radu konkávných a konvexných zrkadielok, spojených s vylepšeným mikroskopom, sa skúmané teliesko odrážalo na premietacej stene v miliónnásobnom zväčšení, čiže dosahovalo rozmery jeden meter.

Profesor Szelest študoval botaniku a skúmal tajomstvo rastlinnej stavby; zaujímala ho predovšetkým cirkulácia tekutín, rast buniek a fenomén rastu. Pristihnúť rast priamo pri čine, uzrieť vnútornú podstatu tohto fenoménu, spoznať symptómy, ktoré tento fakt sprevádzajú – to všetko bolo Szelestovým veľkým snom. Profesor Szelest privítal s obrovským nadšením Laryszov metamikroskop, avšak táto konštrukcia ešte neriešila všetky ťažkosti; pre cieľ, aké si Szelest predsavzal, bolo nevyhnutné ovládnuť čas: ako však čas ovládnuť? Ako rozťahnuť okamih do nekonečna? Jedným slovom, ako spraviť s kategóriou času to, čo s kategóriou priestoru robí mikroskop? O týchto problémoch Szelest s Laryszom nezriedka diskutovali celé hodiny.

Larysz mal o podstate času svoje vlastné, hoci nie celkom vyjasnené názory a počítal s tým, že mu indická metafyzika niektoré nedostatky jeho myšlienok doplní. Už dávno sa chystal do Indie – a keď napokon svoj plán realizoval, vyhlásil, že